

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ โดยวิธีเรียนแบบทางไกลของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัด เพชรบูรณ์ โดยการสัมภาษณ์ครูประจำกลุ่มและนักศึกษาทางไกลที่เรียนวิชาสังคมศึกษา 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 ซึ่งผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง แล้วนำเสนอผลการวิจัยเป็นตาราง และการพรรณนา ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1.1 ครูประจำกลุ่มผู้สอนวิชาสังคมศึกษา 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี สำเร็จการศึกษาวุฒิปริญญาตรี ส่วนใหญ่ไม่ได้จบสาขาวิชาเอกสังคมศึกษามีประสบการณ์ในการทำงาน 1 - 3 ปี

1.2 นักศึกษาทางไกลผู้เรียนวิชาสังคมศึกษา 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี และนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพ แต่ที่มีอาชีพได้แก่เกษตรกร, รับจ้าง, ค้าขาย และข้าราชการ

2. ความคิดเห็นในเรื่องการพบกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์ครูประจำกลุ่มและนักศึกษาในด้านการเลือกกลุ่มเรียน การจัดตารางเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา 1 และวิธีการวัดผล สรุปได้ว่า การเลือกกลุ่มจะอาศัยที่อยู่ของนักศึกษาเป็นหลัก เพื่อให้ใกล้กับบ้านของนักศึกษามากที่สุด ทำให้สะดวกในการเดินทางมาเรียน และการจัดเวลาก็จะให้ครูและนักศึกษาในแต่ละกลุ่มทำการตกลงกันเองว่าจะสะดวกมาเรียนวันไหนเวลาใด ซึ่งไม่ได้กำหนดตายตัวให้เหมือนกันทุกศูนย์ ส่งผลให้นักศึกษาสามารถเลือกเวลาที่ตนว่างมาเรียนได้โดยไม่กระทบต่อเวลาทำงานของตน ทางด้านเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา 1 พบว่าค่อนข้างรวบรัดและสั้นเกินไปในแต่ละบท แต่ถ้ามีเนื้อหาหลากหลายบทอาจทำให้การเรียนการสอนได้ไม่ครบเนื้อหาและเนื้อหาบางบทก็ไม่ทันต่อเหตุการณ์ทำให้ทำข้อสอบตอนปลายภาคเรียนไม่ได้ นอกจากนั้นการวัดผลจะอาศัย

คะแนนการสอบปลายภาคเป็นหลักทำให้นักศึกษาได้คะแนนน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงค่อนข้างต่ำ แต่ครูประจำกลุ่มถือว่าเป็นที่พอใจแล้วสำหรับสภาพที่เป็นอยู่

ปัญหาของการพบกลุ่มที่พบ ส่วนใหญ่จะเป็นเวลาเรียนที่น้อย ทำให้เรียนไม่ทัน แต่ไม่สามารถเพิ่มคาบเรียนให้มากกว่านี้ได้ เพราะนักศึกษามีเวลาสำหรับการเรียนจำกัด และข้อสอบปลายภาคเรียนที่ออกโดยกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน

3. ความคิดเห็นในเรื่องการใช้สื่อ

จากการสัมภาษณ์ครูประจำกลุ่มและนักศึกษาในด้าน ลักษณะการใช้สื่อ คุณภาพของสื่อ และความชำนาญของผู้ใช้สื่อ สรุปได้ว่า สื่อที่ใช้ส่วนใหญ่ค่อนข้างเก่า ชำรุด ขาดแคลน แต่ก็ยังมีการนำมาใช้บ้าง เช่น แผนที่ รูปภาพ หนังสือประกอบ แต่ที่มีครบทุกศูนย์ คือ สื่อม้วนวีดิทัศน์ที่ทางกรรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดทำเองและส่งมาให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน เนื้อหาของวีดิทัศน์จะเป็นการสรุปเนื้อหาในหนังสือเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งสามารถเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษามากและมีคุณภาพดี นอกจากนั้นยังมีรายการโทรทัศน์การศึกษาไทยคม ซึ่งเป็นสื่อที่ดีแต่ใช้ประโยชน์ได้น้อย เพราะนักศึกษามาเรียนไม่ตรงกับเวลาออกอากาศ และอุปกรณ์ที่ใช้ไม่เพียงพอ

ปัญหาของการใช้สื่อที่พบคือ สื่อมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอแก่นักศึกษา และทางศูนย์การเรียนชุมชนไม่มีอุปกรณ์ในการเปิดสื่อประเภทวีดิทัศน์และโทรทัศน์การศึกษาไทยคม นักศึกษาจึงได้ความรู้ไม่เต็มที่

4. ความคิดเห็นในเรื่องการสอนเสริม

จากการสัมภาษณ์ครูประจำกลุ่มและนักศึกษาในด้าน ลักษณะการสอน ความร่วมมือของนักศึกษา เนื้อหาวิชาที่สอนและประโยชน์ของการสอนเสริม สรุปได้ว่า ในการเรียนวิชาสังคมศึกษา 1 มีการสอนเสริมน้อยมาก พบเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีการสอน ทั้งนี้เพราะทางศูนย์จะเน้นสอนเฉพาะวิชาหลักหรือวิชาที่สอนไม่ทันเท่านั้น ส่วนวิชาสังคมศึกษา 1 นักศึกษาสามารถทำความเข้าใจได้เอง หรือปรึกษาครูประจำกลุ่มเป็นรายบุคคลได้ ส่วนในศูนย์ที่มีการสอนเสริมจะสอนเนื้อหาที่ต้องเน้นเพิ่มเติมจากที่เรียนและเหตุการณ์ปัจจุบันซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษามาก

ปัญหาของการสอนเสริมที่พบคือ ครูหาเวลามาจัดการสอนเสริมไม่ได้ เพราะนักศึกษาไม่ว่างมาเรียนและนักศึกษาไม่ค่อยให้ความสำคัญ กิจกรรมนี้จึงไม่ประสบผลสำเร็จ

5. ความคิดเห็นในเรื่องกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการสัมภาษณ์ครูประจำกลุ่มและนักศึกษาในด้านลักษณะของการจัดกิจกรรมและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา สรุปได้ว่า กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมหลักที่นักศึกษาจะต้องเข้าร่วมเพื่อจบหลักสูตรและมีความสุขสนุกสนาน อีกทั้งเป็นประโยชน์ต่อตัวนักศึกษาเองและประโยชน์ต่อทางศูนย์ด้วย ทำให้ได้รับความสนใจและความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งครูประจำกลุ่มและนักศึกษา โดยกิจกรรมจะแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1. กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ 2. การพัฒนาและบำเพ็ญประโยชน์ 3. กิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์

ปัญหาของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่พบ คือ งบประมาณที่ใช้จัดกิจกรรมมีน้อยไม่เพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมอย่างเต็มที่ งานจึงออกมาไม่สมบูรณ์และขาดคุณภาพ และอีกปัญหาคือนักศึกษาบางคนไม่เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

6. ความคิดเห็นในเรื่องนักศึกษาและครูประจำกลุ่ม

6.1 ความคิดเห็นของครูประจำกลุ่มต่อนักศึกษา

ครูประจำกลุ่มส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับนักศึกษาทางไกลว่า นักศึกษามีความตั้งใจในการเรียนดี แต่เฉพาะในเวลาเรียนเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษามีเวลาเรียนน้อย ต้องไปทำงานประจำของตน ทำให้นักศึกษาขาดเรียนบ่อยครั้ง จนเรียนไม่ทันเพื่อน แต่นักศึกษาให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอนดีมาก ทำให้มีแรงกระตุ้นในการเรียนและทำงานตามที่ครูมอบหมายให้ดี

ทางศูนย์สามารถแบ่งนักศึกษาได้ 3 กลุ่ม คือ ช่วงอายุ 18 – 20 ปี เป็นนักเรียนที่ออกจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ช่วงอายุ 20 – 35 ปี เป็นนักศึกษาที่มีงานทำแล้ว และอายุ 36 ปีขึ้นไป เป็นนักศึกษาที่ต้องการเพิ่มวุฒิในการทำงาน หรือต้องการหาความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้ง 3 กลุ่มสามารถทำกิจกรรมร่วมกันและพึ่งพาอาศัยกันได้

ปัญหาของนักศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของงานประจำของนักศึกษาเองที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดเวลาเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ค่อนข้างต่ำ

6.2 ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อครูประจำกลุ่ม

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับครูประจำกลุ่มว่า ครูให้ความสนใจใส่ให้นักเรียนดี มีการติดตามนักศึกษาและให้คำปรึกษาอย่างทั่วถึงตลอดเวลา อีกทั้งมีความชำนาญในเนื้อหาพอสมควร แต่มักจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย อธิบายและการมอบหมายให้นักศึกษาทำรายงานเป็นการค้นคว้าด้วยตนเอง

ปัญหาของครูประจำกลุ่มที่พบ ส่วนใหญ่คือครูประจำกลุ่มมีภาระในการสอนหลายวิชา อีกทั้งไม่ได้จบทางด้านการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยตรง ทำให้ขาดความชำนาญในเนื้อหาวิชา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอค้นพบที่น่าสนใจอันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษา 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ โดยวิธีเรียนแบบทางไกลของศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายผลโดยแยกเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ด้านการพบกลุ่ม

จากการวิจัยพบว่า การพบกลุ่มเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์และเหมาะสมกับสภาพการณ์ของการจัดกิจกรรมการศึกษาแบบทางไกลมาก สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักศึกษาที่มีเวลาเรียนอย่างจำกัดได้ ถ้าได้มีการจัดกิจกรรมอย่างเต็มที่ และเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า นักศึกษาโดยส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยรุ่น คือช่วงอายุ 18 – 20 ปี ซึ่งการจัดการเรียนแบบการเข้ากลุ่มนั้นจะช่วยให้ นักศึกษาสนใจเรียนมากขึ้น ทั้งนี้จากทฤษฎีพัฒนาการวัยรุ่นของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2541 , หน้า 128) กล่าวว่า การเข้ากลุ่มมีผลต่อการสร้างประสบการณ์การอยู่ร่วมในสังคม มีสิ่งยึดเหนี่ยว ลดความตึงเครียดหรือความกดดัน และสามารถสร้างลักษณะนิสัยที่ดีได้ จึงนับว่าเป็นประโยชน์ยิ่ง แต่ในความเป็นจริง ผู้วิจัยสามารถพบปัญหาในหลาย ๆ ด้านที่ส่งผลให้กิจกรรมการพบกลุ่มนี้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร กล่าวคือ ปัญหาในการจัดตารางเวลาที่ไม่ลงตัวกันระหว่าง นักศึกษาในกลุ่ม เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนมีเวลาในการทำงานที่แตกต่างกัน จนในบางครั้ง นักศึกษาไม่สามารถมาเรียนได้ตามที่กำหนดไว้

ในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่หลากหลาย ซึ่งมักจะเป็นการบรรยายและการให้นักศึกษาทำรายงานกลุ่ม แต่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าการสอนแบบบรรยายเป็นการสอนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่และเหมาะสมวัยของนักศึกษา ทั้งนี้เพราะจากรายงานพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่น (2541 , หน้า 129) กล่าวว่า วัยรุ่นมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่รวดเร็วมาก มีความสามารถในการใช้เหตุผลและผล ชอบอภิปรายและแสดงความคิดเห็น มีความริเริ่ม

สร้างสรรค์ มีความจำดี มีสมาธิดีและมีความเชื่อมั่นสูง ดังนั้นการเรียนแบบกลุ่ม การบรรยาย และ การทำรายงานจึงเป็นวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในด้านเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา 1 ก็เป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะเนื้อหาวิชาที่มีมากจนเกินไป ทำให้ครูสอนไม่ทัน อีกทั้งเนื้อหาในรายวิชาค่อนข้างรวบรัด ซึ่งถ้าครูประจำกลุ่มจะทำการอธิบายเพิ่มเติมก็จะไม่จบเนื้อหาภายในเวลาที่กำหนด ส่งผลให้นักศึกษาไม่ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการอภิปรายของ วิจิตร สินทวิ (2531 , หน้า 41) ที่ให้ความเห็นว่า เนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีแน่นจนเกินไป และการเรียนการสอนเน้นที่รายละเอียดปลีกย่อยเกินไป เนื้อหาบางเรื่องเหมาะสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมากกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประเด็นที่สำคัญอีกอย่าง คือ ปัญหาด้านการวัดผล ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาในศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประสบปัญหาหนึ่งร่วมกันคือ การทำข้อสอบไม่ได้ และมีคะแนนเก็บระหว่างภาคเรียนน้อย ทั้งนี้เนื่องจากการแบ่งสัดส่วนการเก็บคะแนนให้คะแนนสอบ ปลายภาคถึงร้อยละ 60 ซึ่งข้อสอบปลายภาคก็ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ทั้งนี้เพราะเป็น ข้อสอบที่ทางกรมการศึกษานอกโรงเรียนส่งมาให้สอบเหมือนกันทั่วประเทศ ซึ่งค่อนข้างยากและไม่ ตรงตามเนื้อหาในหนังสือที่ใช้เรียน ครูประจำกลุ่มจึงได้เสนอแนะว่า ทางศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเพชรบูรณ์น่าจะทำการออกข้อสอบปลายภาคเอง โดยอาจเป็นการร่วมกันออกทุก ๆ อำเภอ เพื่อให้ได้มาตรฐานที่ร่วมกัน และควรที่จะมีการติดตามผลหลังจากการเรียนแล้วเพราะเป็นวิธีการหนึ่ง ที่สามารถทบทวนความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการที่ค่อนข้างยาก ทั้งนี้เพราะการเรียน แบบทางไกลนี้จะเรียนเป็นรายวิชา ไม่มีหลักสูตรที่ต่อเนื่องกันเหมือนกับการเรียนในระบบโรงเรียน ดังนั้นเมื่อเรียนจบวิชานั้นแล้ว จะไม่มีวิชาที่มีเนื้อหาต่อเนื่อง จึงเป็นการยากที่จะทบทวนความรู้เดิม หรือติดตามผลภายหลังการเรียนแล้ว

2. ด้านการใช้สื่อ

จากการวิจัยพบว่า ครูประจำกลุ่มมีความพยายามที่จะใช้สื่อในการสอน แต่สื่อการสอนที่มี อยู่ ส่วนใหญ่จะมีคุณภาพและสภาพที่จะใช้งานได้น้อย กล่าวคือ สื่อมีจำนวนน้อยมากไม่เพียงพอ กับนักศึกษา แม้กระทั่งหนังสือที่ใช้ในการเรียนและการค้นคว้านั้นก็ยังไม่เพียงพอ นอกจากนั้นสื่อการ สอนที่มีอยู่ก็ชำรุดและเก่ามาก จำเป็นต้องมีการปรับปรุง ซ่อมแซมและ เพิ่มเติม ซึ่งครูประจำกลุ่ม ส่วนใหญ่จะแก้ปัญหาโดย การให้นักศึกษาจัดทำมาส่งเป็นคะแนนเก็บ การขอการสนับสนุนจาก

ประชาชน และการเกณฑ์แรงงานนักศึกษา มาซ่อมแซมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งทำให้ศูนย์มีสื่อเพิ่มเติมและมีคุณภาพมากขึ้น

สื่อการสอนประเภทหนึ่งที่น่าสนใจที่ทางกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ทำการจัดทำและส่งมาให้กับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอได้ใช้กันอย่างทั่วถึง คือ สื่อวีดิทัศน์ และสื่ออีกชนิดหนึ่งซึ่งได้เริ่มมีการจัดทำขึ้นและกำลังพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ คือ สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษาไทยคม ซึ่งสื่อการสอนทั้ง 2 ชนิดนี้เป็นสื่อที่มีคุณภาพดี สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้เรียนเป็นอย่างดี เหมาะที่จะใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน และการนำไปศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง แต่สื่อการสอนทั้ง 2 ชนิดนี้ ยังประสบปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดแคลนอุปกรณ์ที่ใช้เปิด เช่น เครื่องเล่นวีดิทัศน์ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอส่วนใหญ่ยังไม่มีอุปกรณ์เหล่านี้ ครูประจำกลุ่มจึงใช้วิธีให้นักศึกษานำไปดูเองที่บ้านหรือให้มาชมที่ห้องสมุดประชาชนที่ทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจัดไว้ให้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมศักดิ์ แต้มโคกสูง (2538) กล่าวว่า ปัญหาที่พบในระดับมาก คือ การขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์และรายการวีดีโอเทป ขาดแคลนรายการวีดีโอเทปประกอบการสอน ขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายการวีดีโอเทปประกอบการสอนและขาดแหล่งให้บริการเกี่ยวกับรายการอุปกรณ์วีดีโอเทปประกอบการสอน

3. ด้านการสอนเสริม

จากการวิจัยพบว่า การสอนเสริมเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของการเรียนแบบทางไกล โดยเฉพาะกับนักศึกษาที่เรียนไม่ทัน และเข้าใจช้า แต่กลับไม่ได้เป็นที่ต้องการของนักศึกษา หรือต้องการแต่ไม่สามารถมาเรียนได้ อีกทั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากนักศึกษา ทั้งนี้เพราะกิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อเป็นการเสริมความรู้ ไม่มีการบังคับให้เรียน จัดขึ้นสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนเท่านั้น นักศึกษาที่ไม่มีเวลาเรียน หรือเห็นว่าสามารถเรียนในกิจกรรมการพบกลุ่มก็เพียงพอแล้วก็ไม่มาเรียนอีกทั้งครูประจำกลุ่มเองก็ไม่ตั้งใจที่จะจัดกิจกรรมนี้ อยู่แล้ว เพราะงานที่มีอยู่ประจำก็มากจนทำไม่หมด จึงไม่มีเวลาไปหาความรู้เสริมจากที่อื่นมาสอน การสอนเสริมจึงเป็นเพียงการทบทวนบทเรียน กิจกรรมนี้จึงขาดการสนใจและสนับสนุนจากทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

4. ด้านกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการวิจัยพบว่า กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตนี้ เป็นกิจกรรมที่ต่างจากการสอนเสริมอย่างมาก เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการเรียนจบหลักสูตร มีการบังคับให้ร่วมกิจกรรม เป็นกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนานักศึกษานอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน เป็นการเรียนรู้ควบคู่กับการทำกิจกรรมที่สนุกสนาน เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ สนุกสนาน ผ่อนคลาย และให้ประโยชน์ทั้งตัวของนักศึกษาเองและทางศูนย์ก็ได้รับประโยชน์จากการทำกิจกรรมนี้ด้วย ทำให้นักศึกษาให้ความสนใจร่วมมือ และปฏิบัติตามเป็นอย่างดี จนเป็นกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จกิจกรรมหนึ่ง แต่ปัญหาของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่พบ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดและพัฒนากิจกรรมนี้อย่างมาก คือ การขาดแคลนการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ และความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมนั้น ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ ผลงานที่ออกมาจึงขาดคุณภาพและประสบกับปัญหาในการจัดกิจกรรมในหลาย ๆ อย่าง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าทางกรมการศึกษานอกโรงเรียนให้การสนับสนุนกิจกรรมนี้มากขึ้น จะส่งผลดีทั้งต่อตัวนักศึกษาและทางหน่วยงานเอง

5. ด้านครูประจำกลุ่มหรือนักศึกษาทางไกล

5.1 ครูประจำกลุ่ม

จากการวิจัยพบว่า ครูประจำกลุ่มส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสอนที่คล้ายกัน คือการสอนแบบบรรยาย อธิบายและการแบ่งกลุ่มทำรายงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ซ้ำซาก และทำให้นักศึกษาเบื่อที่จะเรียน ถ้าครูมีกิจกรรมที่หลากหลาย หรือมีสื่อมาประกอบให้นักศึกษาสนใจในการเรียนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ผศ.ปริดา เศรษฐีธร (2533 , หน้า 21) ว่าปัญหาการขาดคุณภาพครูจำแนกได้ 3 ข้อ ซึ่งได้แก่ ประสิทธิภาพในการสอนของครูยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ครูยังใช้การสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งครูยังไม่ได้เปลี่ยนบทบาทให้เหมาะสมกับพัฒนาการและเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน แต่เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบในด้านอื่น ๆ ด้วยแล้ว พบว่ามีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้ครูประจำกลุ่มไม่สามารถจัดหากิจกรรมอื่นที่หลากหลายมาสอนได้ กล่าวคือ ประการแรก ครูประจำกลุ่มส่วนใหญ่ไม่ได้จบการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยตรง รวมทั้งประสบการณ์ในการทำงานมีน้อย ทำให้ขาดความชำนาญในการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำอาง คำทอง (2539 , หน้า 112) กล่าวว่า ด้านการให้คำปรึกษาช่วยเหลือด้านการเรียนนั้น ครูไม่สามารถให้คำปรึกษาได้เต็มที่ เพราะครูไม่มีสื่อและอุปกรณ์ และในบางกลุ่มครูยังขาดความชำนาญและแม่นยำเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนการสอน จึงให้ความกระจ่างในปัญหาต่าง ๆ แก่นักเรียนได้

ถูกต้องทั้งหมด ประการที่ 2 ครูประจำกลุ่ม 1 คนต้องรับผิดชอบสอนเนื้อหาหลายวิชา ทำให้ต้องเสียเวลาในการศึกษาเนื้อหาวิชาที่จะสอน นอกจากนั้นยังมีหน้าที่อื่น ๆ ที่ทางศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอมอบหมายให้ เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ การเงินการบัญชี บรรณารักษ์ เป็นต้น ทำให้ไม่มีเวลาสร้างสรรคกิจกรรมการเรียนการสอนได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดุลนัย ยมดำ (2539 , หน้า 75) กล่าวว่า ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีปัญหาระดับมาก โดยสำรวจรวมทุกเขตการศึกษา ทั้งนี้เพราะศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีบุคลากรจำกัดไม่สามารถที่จะทำการสอนนักศึกษาได้ จึงได้แต่งตั้งบุคลากรภายนอกมาพบกลุ่มนักศึกษา และครูประจำกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ครูประจำกลุ่มไม่นำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม ครูประจำกลุ่มไม่สามารถรายงานข้อมูลนักศึกษาได้ทันตามกำหนดเวลา ตลอดทั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน แต่ถึงแม้ว่าครูประจำกลุ่มจะมีภาระงานที่มาก แต่นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ครูให้ความสนใจใส่ใจในงานของตนดี ประการที่ 3 เวลาเรียนที่มีอยู่อย่างจำกัด เพียงสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมงต่อ 1 วิชา ทำให้ครูต้องเร่งสอนให้จบครบทุกเนื้อหา โดยที่จัดกิจกรรมได้เพียงการบรรยายเท่านั้น

จากผลของการวิจัยที่พบว่า ปริมาณของครูมีเพียงพอกับนักศึกษา แต่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ประชาชนอื่นทั่วไป และถ้าแบ่งครูประจำกลุ่มออกตามรายวิชาแล้ว จะไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาที่มาเรียนมีจำนวนน้อย แต่ลงทะเบียนเรียนในหลาย ๆ วิชา ทำให้ครูต้องสอนหลายวิชาเช่นกัน เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนวิชาที่นักศึกษาลงทะเบียนไว้ แต่ถ้าทางศูนย์แบ่งการสอนของครูให้ลงตัวกว่านี้ จะทำให้ครูมีเวลาเตรียมกิจกรรมสำหรับนักศึกษาได้มากขึ้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดุลนัย ยมดำ (2539 , หน้า 73) กล่าวว่า ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอมีปัญหาที่ต้องแก้ไขและพัฒนาอีกมาก ทั้งนี้เพราะศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเป็นสถานศึกษาที่ต้องให้บริการแก่ประชาชนจำนวนมาก แต่บุคลากรที่ให้บริการมีจำนวนจำกัด บางอำเภอมีหัวหน้าศูนย์เพียงคนเดียว บางอำเภอมีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทำหน้าที่แทนนายทะเบียน และหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งบุคลากรของศูนย์ยังขาดประสบการณ์ตามบทบาทและหน้าที่ของตน

5.2 นักศึกษาทางไกล

จากผลการวิจัยประเด็นที่ว่า นักศึกษาทางไกลส่วนใหญ่ให้ความสนใจและร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี ทั้งนี้เพราะนักศึกษาอยู่ในวัยผู้ใหญ่ มีความรับผิดชอบดี สม่ครใจที่จะมาเรียน จึงทำให้นักศึกษาตั้งใจเรียน เวลาที่มอบหมายงาน จะมีความรับผิดชอบ ทำงานส่งตามกำหนดเวลาได้

แต่จะขัดแย้งกับระดับผลการเรียนที่ได้ค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้สาเหตุอยู่ที่ตัวนักศึกษาเองไม่มีเวลาที่จะเอาใจใส่การเรียน เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่จะต้องทำงาน โดยอาจเป็นงานประจำของตนเอง งานส่งเสริมช่วยเหลือผู้ประกอบการ เป็นต้น ทำให้นักศึกษาไม่มีเวลาทบทวนบทเรียน รวมทั้งไม่สามารถเข้าเรียนให้ครบตามจำนวนคาบที่กำหนดไว้ ครูประจำกลุ่มจำเป็นต้องยืดหยุ่นกฎระเบียบเพื่อให้ศึกษามีโอกาสที่จะเรียนและจบหลักสูตรให้มากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉรา พรหมตาไถ่ (2539) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบจะยืดความต้องการและการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาของประชาชน รูปแบบและกลยุทธ์ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนควรยืดหยุ่น สั้นง่าย สนองตอบกลุ่มเป้าหมายและสภาพการณ์ต่าง ๆ และจากผลการวิจัยของ พงศ์ศิริ สาลี (2525) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะใช้รูปแบบได้นั้น ขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายประชากรและสภาพการณ์ต่าง ๆ เป็นเครื่องประกอบในการพิจารณา

จากการวิจัยได้พบเหตุผลอีกประการที่ทำให้นักศึกษาขาดความสนใจในการเรียน คือนักศึกษาส่วนใหญ่ที่มาเรียนนั้น ต้องการเพียงวุฒิการศึกษาเพื่อนำไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ แต่ไม่ค่อยสนใจเนื้อหาวิชาและความรู้ที่ได้รับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ส้ำอาจ คำทอง (2539, หน้า 112) กล่าวว่า นักศึกษาที่มาสมัครเรียนมุ่งที่จะได้รับวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและสอบแข่งขันเรียนต่อ ผู้เรียนจึงสนใจแต่เพียงความรู้ในขอบเขตเพียงความรู้สามัญและในระดับเพียงจดจำและเข้าใจเท่านั้น และจากเหตุผลที่กล่าวมาจึงส่งผลให้ผลการวิจัยที่ได้มีลักษณะดังกล่าว ซึ่งถ้าจะมีการดำเนินการแก้ไข คงจะต้องเริ่มตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นต้นไป

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า การจัดการศึกษานอกระบบของศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น เป็นการเปิดหลักสูตรเพื่อให้บริการกับประชาชนโดยทั่ว ๆ ไป ไม่จำกัดเพศและวัย ซึ่งสามารถสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนที่ขาดโอกาสในการเรียนในระบบได้ แต่ศูนย์ก็ไม่สามารถที่จะให้บริการได้ครบทุกกลุ่มเป้าหมายตามนโยบายที่การศึกษานอกระบบกำหนดไว้ได้ ซึ่งจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532, หน้า 859) กล่าวว่า กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบ ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน กลุ่มเด็กจบจากการศึกษาภาคบังคับแต่ไม่ได้เรียนต่อ , กลุ่มเด็กวัยเรียนที่ติดตามผู้ปกครองมาทำงานตามเมืองใหญ่ , กลุ่มเด็กวัยเรียนที่พลาดโอกาส และ กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น สตรี ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย เป็นต้น

แต่จากที่ปรากฏ พบว่านักศึกษาที่มาเรียน จะมีเพียงผู้ที่สมัครใจมาเรียน และผู้ที่มีเงิน สามารถมาเรียนได้ซึ่งจะเป็นผู้ที่อยู่ในตัวเมืองเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ โดยวิธีเรียนแบบทางไกลของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยขอเสนอแนะภายใต้ผลการวิจัยที่ได้ครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะต่อครูประจำกลุ่มผู้สอนวิชาสังคมศึกษา 1

1. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายมากกว่าการบรรยายและการอธิบาย และเน้นให้นักศึกษามีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะเหตุการณ์ปัจจุบัน
2. ครูควรฝึกฝนให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล
3. ครูควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ มาประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น
4. ครูควรจัดกิจกรรมสอนเสริมให้มากขึ้นจากการเรียนปกติ เพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้กับนักศึกษา
5. ครูควรมีการประชุมกันเพื่อแบ่งวิชาที่สอนตามความถนัดความสามารถและสาขาวิชาที่เรียนมาของแต่ละบุคคล แล้วทำการจัดสรรให้เพียงพอกับนักศึกษา โดยครูอาจสอนเพียงวิชาเดียวแต่สามารถเดินทางไปสอนได้ในหลาย ๆ ศูนย์ ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีเวลาในการคิดหากิจกรรมการเรียนการสอนที่มากขึ้น
6. ครูควรได้รับการอบรมหรือจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา 1 เพิ่มเติม
7. ครูควรเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เพิ่มเติมกับนักศึกษา โดยอาจจัดเป็นกิจกรรมสอนเสริมก็ได้
8. ครูควรมีการจัดทำข้อสอบเป็นของตนเองหรือร่วมกันทำเป็นของจังหวัดเพื่อให้ได้ข้อสอบที่ตรงตามเนื้อหาที่เรียน

ข้อเสนอแนะต่อหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ

1. หน่วยงานควรมีการจัดอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มเติมความรู้ในเนื้อหาวิชา สังคมศึกษา 1 ให้แก่ครูประจำกลุ่ม
2. หน่วยงานควรมีการประชุมร่วมกันในจังหวัดเพื่อจัดทำข้อสอบเป็นของจังหวัดเอง
3. หน่วยงานควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อ สื่อ และอุปกรณ์ในการใช้สื่อประเภท วีดิทัศน์และโทรทัศน์การศึกษาไทยคมเพิ่มเติมให้ครบทุกศูนย์การเรียนชุมชน
4. หน่วยงานควรสนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มาก และมี ประสิทธิภาพมากขึ้น
5. หน่วยงานควรสนับสนุนและส่งเสริมการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายให้ ความรู้แก่นักศึกษา
6. หน่วยงานควรมีการจัดแบ่งงานของครูประจำกลุ่มให้ตรงกับความสามารถ ความ ชำนาญและสาขาวิชาที่เรียนมา
7. ควรจัดหาแหล่งค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเองให้เพียงพอ เนื่องจากนักศึกษามีเวลา พบกลุ่มน้อย นักเรียนจะได้มีความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะต่อกรมการศึกษานอกโรงเรียน

1. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรมีการปรับปรุงเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา 1 ใหม่ให้มีเนื้อหาที่ น้อยลงแต่ละเอียดมากขึ้น โดยเน้นเนื้อหาที่สามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
2. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรมีการจัดอบรมหรือประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มเติม ความรู้ในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา 1 ให้แก่ครูประจำกลุ่ม
3. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรมีการประเมินหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา 1 โดยเฉพาะเพื่อ ทำการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
4. กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจ้างครูให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการวิจัยครั้งนี้ภายใต้งบประมาณและเวลาที่มีจำกัด จึงอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่มีความสมบูรณ์ที่เพียงพอจึงควรมีการศึกษาให้เจาะลึกมากขึ้น โดยอาจเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและสมบูรณ์มากขึ้น
2. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนวิชาสังคมศึกษา 1 นี้มากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิชากลุ่มวิชาชีพ เป็นต้น
4. ควรมีการวิจัยประเมินหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา 1
5. ควรมีการวิจัยหาสาเหตุที่นักศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียน ทำไมจึงเรียนจบหลักสูตรได้น้อย
6. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพของการศึกษาแบบทางไกลกับการศึกษาแบบอื่น